14 Μαρτίου 2014

Ο κλασικισμός στην γλυπτική του 19ου αιώνα

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η Γηραιά ήπειρος μετά την Γαλλική Επανάσταση θα στρέψει το βλέμμα στο παρελθόν. Ο *κλασικισμός,**[1]* η μίμηση των κλασικών αρχετύπων του Ε΄και Δ΄ αιώνα, [2]που εμφανίστηκε ως αντίδραση στην *Ανώτερη Μπαρόκ γλυπτική*[3] ξεκίνησε από τις ανασκαφές του Ερκουλάνεουμ(1738) και της Πομπηίας(1748), την δημοσίευση της συλλογής αρχαίων αγγείων του λόρδου Hamilton, την παρουσίαση των *ελγίνειων* στο Βρετανικό Μουσείο(θεωρήθηκαν τα κατεξοχήν έργα λόγου και αρμονίας *rational*)και επεκτάθηκε με την δημιουργία εταιρειών όπως η Diletanti που είχαν ως ιδανικό την επιβολή της *αρχαιοελληνικής καλαισθησίας*.

«*τους Παρθενώνες και τα Ερεχθεία που στερήθηκαν στην μνήμη τους με πάθος ν΄αναγείρουν*». [4]

Η επιστημονική αντιμετώπιση της αρχαιότητας ξεκίνησε με το έργο του Winckhelman[5] *Ιστορία της τέχνης της αρχαιότητας(*1764), τα *ερείπια* έγιναν της μόδας[6] και ο υλικός πολιτισμός υιοθέτησε τα ελληνικά μοτίβα (από την τα είδη καθημερινής χρήσης έως τα γλυπτά) με κύριο σύμβολο την *λήκυθο*. Το *gout grec* (ελληνικό γούστο)κυριάρχησε παντού, μεταδόθηκε από τις εμπειρίες των *περιηγητών* και η *αρχαιοφιλία* μαζί με το κύμα εκτίμησης και συγκίνησης για τον Αγώνα[7] που κατέκλυσε τους Ευρωπαίους κατέληξε σε *ελληνομανία.**[8]***

Ο *κλασικισμός* επικράτησε σε όλη την διάρκεια του δεκάτου ενάτου αιώνα και επιβλήθηκε σε όλες τις *εικαστικές τέχνες*. Ιδιαίτερα όμως η *γλυπτική* χρησιμοποιήθηκε με τον πλέον καλύτερο τρόπο κυρίως από τους φορείς της εξουσίας για προπαγανδιστικούς λόγους,[9] διότι το ελληνικό ιδεαλιστικό μορφοπλαστικό λεξιλόγιο και η θεματολογία προσέφεραν απεριόριστες δυνατότητες έκφρασης.[10]

Από τους κύριους εκφραστές του *κλασικισμού* είναι ο Ιταλικής καταγωγής γλύπτης Κανόβα ο οποίος γοητευμένος από την θέα των Ελγίνειων μαρμάρων[11] ολοκλήρωσε το πέρασμα από το όψιμο *μπαρόκ* στον κ*λασικισμό*. Βασισμένος σε ρωμαϊκά πρότυπα έδωσε εξιδανικευμένα, εκλεπτυσμένα έργα που φέρουν τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του *κλασικισμού*.[12] Υπήρξε δημιουργός *επιτύμβιων μνημείων* για τα οποία χρησιμοποίησε ως πηγές τις *αττικές επιτύμβιες στήλες*.[13] Η Γερμανία με τους καλλιτέχνες Schadow, Dannecker, Schwanthaler, Rauch έδωσε με την σειρά της το στίγμα της στην *νεοελληνική γλυπτική*. Για παράδειγμα ο Schadow επηρέασε τον τρόπο δημιουργίας των *προτομών* και ο Rauch δημιουργώντας τον τύπο της *Κοιμωμένης* αποτέλεσε το πρότυπο πολλών ελληνικών δημιουργιών.[14]

Συνεπώς, το πνεύμα του *κλασικισμού* που απλώθηκε σε όλη την Ευρώπη, από Σκανδιναβία ως και την Ισπανία επέστρεψε στις ρίζες του. Αν η Ευρώπη « *ανακάλυψε»* την αρχαιότητα μετά τον *αιώνα των Φώτων,* στην Ελλάδα η αέναη παρουσία της υπήρξε καταλυτική[15] και ικανή να διεγείρει την φαντασία των καλλιτεχνών.[16] « *Μην είναι τάχατε τα ερειπωμένα αρχαία μνημεία της χρυσή στολή που η τέχνη εφόρεσε και το καθένα μια δόξα αθάνατη αντιλαλεί*;»[17]

[1] *Καλείται και Νεοκλασικισμός* Read, H., *Λεξικό εικαστικών τεχνών*, ελλ. μετ. Παππά. Α., Αθήνα, Υποδομή,1986,λήμμα *Νεοκλασικισμός*, σ.222.

[2] *Ο κλασικισμός επανέρχεται και σε άλλες περιόδους.. Παρουσιάζεται στην ελληνιστική περίοδο, επανέρχεται στην Αναγέννηση, μετά το 1750 κάνει δυναμική επιστροφή την οποία σηματοδοτεί με το έργο του « Ιστορία της Τέχνης στην Αρχαιότητα» ο Winckelmann για να ξαναεμφανιστεί μετά το 1930 ως προπέτασμα των ολοκληρωτικών καθεστώτων*. Στεφανίδης, Μ., 2007³, .όπ.π.σ35-36.

[3] Uwe, Geese, Η Νεοκλασική Γλυπτική, στο *Νεοκλασικισμός και Ρομαντισμός: Αρχιτεκτονική, Γλυπτική, Ζωγραφική, Σχέδιο*, επιμ Rolf Toman, ελλ. μετ, Σητμάκη, Μ., Αθήνα, Ελευθερουδάκης, 2006, σ. 250.

[4] *Κική Δημουλά. Βρετανικό ΜουσείοΕλγίνου μάρμαρα*)

[5].Στο έργο γίνεται προσπάθεια εκτίμησης και ερμηνείας της τέχνης της αρχαιότητας, Read, H., όπ.π. λήμμα Βίλκενμαν, σ.42.

[6] Ζωγραφική αποτύπωση τοπίων με την προσθήκη αρχιτεκτονικών ερειπίων.

[7] Brown, D.*Ρομαντισμός,* ελλ. μετ. Ι. Βετσοπούλου, Αθήνα, Καστανιώτης, 2004², σ.284-289.

[8]Βουτυρά.Μ- Γουλάκη – Βουτυρά, Α., *Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της,*Θεσσαλονίκη,Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών(Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη)2011, σ.373-380.

[9] Irwin, D., *Νεοκλασικισμός*, ελλ μετ. Χ. Παπαδημητρίου, Αθήνα, Καστανιώτης, 1999, σ. 265-267.

[10] Χρήστου, Χρ., 1987, όπ.π., σ. 232.

[11] Irwin, D., όπ.π., σ. 320-321.

[12] Λυδάκης.Στ., 2011, όπ.,π.σ.22-23.

[13] Βουτυρά, Μ- Γουλάκη- Βουτυρά, Α.,1987,όπ.π.σ.381.

[14]Uwe, Geese, όπ.π., σ. 279-281.

[15] Στεφανίδης, Μ., 2007³, σ. 18.

[16] Λυδάκης, Στ., 1981, όπ.π΄.σ., 23.

[17] Πολέμης Ι., « *Τι είναι η πατρίδα μας*»